

Nâng cao chất lượng không gian công cộng ven sông Hàn tạo lập bản sắc đô thị tăng cường trải nghiệm du lịch đô thị Đà Nẵng

Improving the quality of public spaces along the Han river create urban identity enhance the urban tourism experience in Da Nang

> PGS.TS NGUYỄN NAM¹, NCS TRƯƠNG THỊ HUYỀN ANH²

¹Khoa Kiến trúc, Trường Đại học Xây dựng Hà Nội

²Trường Đại học Đà Nẵng

TÓM TẮT

Sông Hàn là trục cảnh quan quan trọng của đô thị Đà Nẵng. Dọc hai bên sông, các không gian công cộng (KGCC) dành cho người dân và du khách đã và đang được hình thành. Tuy nhiên, hoạt động tại các KGCC ven sông vẫn chưa khai thác hiệu quả tiềm năng về cảnh quan tự nhiên và hệ thống hạ tầng kỹ thuật hiện có. Việc tổ chức KGCC ven sông còn thiếu sự phối hợp đồng bộ giữa tổ chức kiến trúc cảnh quan (KTCQ), xây dựng bản sắc không gian văn hóa với các trải nghiệm của du khách.

Việc thu hút du khách lưu trú lâu hơn tại Đà Nẵng là mục tiêu quan trọng, đặt ra yêu cầu cần nâng cấp và tăng cường tổ chức KGCC ven sông theo hướng đồng bộ. Trọng tâm là làm nổi bật bản sắc văn hóa địa phương, bảo tồn di tích và tăng cường các trải nghiệm văn hóa đa dạng, phong phú. Qua đó, tạo ra sức hút mới, góp phần giữ chân du khách khi đến với Đà Nẵng.

Từ khóa: Cảnh quan ven sông, không gian công cộng ven sông, bản sắc đô thị, trải nghiệm du lịch Đà Nẵng.

ABSTRACT

Han River in Da Nang is a very important landscape axis of the city. Along both sides of the river, public space have been and are being formed for residents and tourists to visit. However, the activities of riverside public space are not commensurate with the potential of natural landscapes as well as riverside technical infrastructure. The organization of riverside public space has not been coordinated synchronously between the organization of architectural landscape, create the identity of cultural space with the experiences of tourists. Attracting tourists to stay longer in Da Nang is the goal to raise the issue of upgrading and strengthening the organization of riverside public space in the direction of synchronously organizing solutions emphasizing local cultural identity, preserving relics, in order to enhance diverse and rich cultural experiences, creating new attractiveness to retain tourists to Da Nang.

Keywords: Riverside landscape, riverside public space, Urban identity, tourism experience in Danang.

1. MỞ ĐẦU

Trong bối cảnh đô thị hóa diễn ra mạnh mẽ, việc định hình bản sắc đô thị và phát triển KGCC chất lượng cao trở thành yêu cầu cấp thiết, đặc biệt tại các thành phố có tiềm năng du lịch như Đà Nẵng. Sông Hàn là biểu tượng trung tâm của thành phố, không chỉ là mạch nguồn sinh thái và văn hóa mà còn là không gian kết nối cộng đồng và du khách. Tuy nhiên, sự phát triển thiếu đồng bộ của KTCQ ven sông trong thời gian qua đã làm giảm tính thẩm mỹ, hạn chế trải nghiệm không gian cho người dân và du khách, đồng thời chưa khai thác tối đa giá trị di sản đô thị.

Thực tế cho thấy, các không gian công cộng ven sông Hàn hiện nay vẫn tồn tại nhiều bất cập: thiếu sự gắn kết giữa kiến trúc hiện đại và yếu tố bản địa, quy hoạch chưa đáp ứng nhu cầu đa chức năng, và chưa tạo dấu ấn đặc trưng trong bối cảnh cạnh tranh du lịch giữa các địa phương. Trong khi đó, xu hướng toàn cầu đang hướng tới việc phát triển không gian ven sông như những “phòng

khách đô thị” - nơi hội tụ các giá trị văn hóa, giải trí và bảo tồn thiên nhiên, góp phần nâng cao chất lượng sống cho cư dân, đồng thời thu hút du lịch theo hướng bền vững.

Vì vậy, nghiên cứu này đặt ra mục tiêu đề xuất giải pháp nâng cao chất lượng KTCQ, KGCC ven sông Hàn, nhằm tạo lập bản sắc đô thị độc đáo cho Đà Nẵng và biến khu vực này thành điểm nhấn du lịch đa trải nghiệm. Thông qua phân tích thực trạng, kế thừa bài học quốc tế và đề xuất mô hình phát triển tích hợp, bài viết hướng đến việc đóng góp cả về lý luận lẫn thực tiễn cho quá trình tái định hình không gian ven sông - nơi hội tụ giữa thiên nhiên, con người và bản sắc văn hóa đặc trưng của miền Trung Việt Nam.

2. CÁC KHÁI NIỆM

- **KTCQ:** (Landscape Architecture) là một lĩnh vực liên ngành kết hợp giữa nghệ thuật (kiến trúc, nghệ thuật), khoa học (đất đai, sinh

học, kỹ thuật môi trường...); kỹ thuật (công nghệ xử lý địa hình, chiếu sáng, kè cứng, mềm...) và quy hoạch (sử dụng đất, mật độ, bảo tồn...), nhằm thiết kế, quản lý và cải tạo các không gian mở, cảnh quan tự nhiên và nhân tạo. Mục tiêu của KTCQ là tạo ra môi trường sống hài hòa giữa con người và thiên nhiên, đáp ứng nhu cầu thẩm mỹ, sinh thái, văn hóa, xã hội và kinh tế, phục vụ cộng đồng. [1,2]

KTCQ không chỉ tạo lập "bộ mặt" đô thị mà còn giải quyết các thách thức như biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường, hay áp lực đô thị hóa. Đà Nẵng là một đô thị được thiên nhiên ưu đãi cảnh quan tự nhiên có núi, sông, biển là một bộ khung thiên nhiên làm điểm tựa cho sự phát triển cảnh quan đô thị. Vì vậy, việc phát triển KTCQ ven sông Hàn chính là "công tắc" để kết nối thiên nhiên với con người, tạo ra bản sắc riêng của thành phố, thúc đẩy phát triển du lịch bền vững.

- **KGCC:** (Public Space) là những khu vực mở, thuộc sở hữu và quản lý chung của cộng đồng hoặc nhà nước, được thiết kế để phục vụ nhu cầu sinh hoạt, giao tiếp, giải trí, văn hóa và kết nối xã hội cho mọi đối tượng người dân, không phân biệt tuổi tác, giới tính, tầng lớp. Đây là nơi thể hiện tinh dân chủ, sự đa dạng và bản sắc của đô thị, đồng thời là "linh hồn" tạo nên sức sống và sự phát triển bền vững cho cộng đồng. KGCC là một thành phần quan trọng trong cấu trúc đô thị, có nhiệm vụ liên kết các khu dân cư, công trình công cộng, cảnh quan tự nhiên (sông, hồ, công viên) ....có vai trò "mạch máu-tuyến giao thông" hay (các huyết đạo-điểm kết nối chức năng đô thị" trong hệ thống hạ tầng đô thị. [3-5]

KGCC gắn với cấu trúc đô thị, do đó nó cũng được phân loại theo cấp đô thị như KGCC cấp đô thị, cấp khu vực, cấp nhóm nhà,...Hiện nay, chất lượng KGCC được coi là yếu tố phản ánh chất lượng sống của người dân đô thị. Là địa điểm phản ánh các giá trị văn hóa, thiên nhiên và bản sắc riêng của địa phương, tạo điều kiện tiềm năng hấp dẫn khách du lịch tới trải nghiệm.

- **Bản sắc đô thị** (Urban Identity): là tập hợp những đặc trưng riêng, độc đáo về văn hóa, lịch sử, kiến trúc, cảnh quan thiên nhiên và lối sống của một đô thị, tạo nên đặc tính riêng phân biệt nó với các đô thị khác. Bản sắc là yếu tố tạo nên hình ảnh, giá trị tinh thần, và cảm nhận tinh thần nơi chốn của cộng đồng về nơi họ sinh sống, đồng thời tạo sức hút du lịch và gắn kết xã hội. Bản sắc đô thị không chỉ phản ánh quá khứ mà còn thể hiện sự cân bằng giữa bảo tồn di sản và sự phát triển của đô thị trong tương lai.

Bản sắc đô thị được cấu thành từ các yếu tố di sản văn hóa-lịch sử; văn hóa, lối sống cộng đồng; kiến trúc và cảnh quan đặc trưng đô thị; địa hình và thiên nhiên; các đặc trưng văn hóa riêng về lễ hội, làng nghề, các hoạt động nghệ thuật đặc trưng riêng của địa phương (lễ hội ánh sáng, pháo hoa, nhạc nước...). [6,7]

- **Trải nghiệm du lịch** (Tourism Experience): là tổng hòa những cảm nhận, tương tác và ký ức mà du khách tích lũy được trong suốt hành trình khám phá một điểm đến, bao gồm các hoạt động tham quan, giao lưu văn hóa, thưởng thức ẩm thực, tham gia sự kiện, và tận hưởng dịch vụ. Khác với du lịch truyền thống chỉ tập trung vào "điểm đến", trải nghiệm du lịch nhấn mạnh vào cảm xúc cá nhân, sự kết nối với địa phương, và giá trị mang tính chuyển đổi, giúp du khách hiểu sâu hơn về văn hóa, lịch sử, và lối sống của cộng đồng bản địa.

Trải nghiệm du lịch mang tính cá nhân, tùy theo trình độ nhận thức, văn hóa của mỗi người. Trải nghiệm là một hình thức tương tác đa chiều giữa cá nhân khách du lịch với thiên nhiên, với văn hóa và con người của một địa điểm, một vùng đất. Thông qua các hoạt động cụ thể, các tác động vật lý...sẽ tạo ra các cảm xúc tiêu cực hay tích cực đối với du khách. Các trải nghiệm tích cực sẽ làm giàu thêm kiến thức văn hóa, nghệ thuật cũng như giúp chuyển hóa hành vi,

tạo thêm cảm xúc tích cực lôi cuốn du khách tìm hiểu sâu hơn về bản sắc của địa điểm.

Tổng hợp các khái niệm nêu trên cho thấy vai trò quan trọng của KTCQ, KGCC ven sông đóng vai trò quan trọng trong việc gia tăng sức hấp dẫn và tiềm năng phát triển du lịch.

Khách du lịch khi tới một địa điểm, một vùng đất mới đều mong muốn có một trải nghiệm mới khác biệt với nơi mình ở, đang sinh sống và làm việc. Trải nghiệm là một quá trình tương tác cá nhân với các thành phần vật thể và phi vật thể như: hệ sinh thái (địa hình, cảnh quan thiên nhiên...), nghệ thuật (kiến trúc, nghệ thuật công cộng...), văn hóa (lối sống bản địa, di sản văn hóa, làng nghề) .... [8]

Các khái niệm KTCQ, KGCC, bản sắc và trải nghiệm du lịch nêu trên không tồn tại độc lập mà có mối quan hệ tương hỗ, bổ trợ và thúc đẩy lẫn nhau, tạo thành vòng tròn phát triển bền vững cho đô thị, đặc biệt khi Đà Nẵng là thành phố sở hữu không gian ven sông Hàn giàu tiềm năng phát triển du lịch.

Chính vì vậy, KGCC ven sông Hàn của Đà Nẵng sẽ chỉ phát huy tối đa tiềm năng khi bốn yếu tố trên được kết nối một cách hài hòa. Kiến trúc cảnh quan là khung thiên nhiên và văn hóa, trong đó bản sắc đô thị là điểm nhấn tạo khác biệt. KGCC là "sân khấu", và trải nghiệm du lịch là các hoạt động văn hóa, nghệ thuật đa dạng thu hút khách du lịch từ mọi nơi.

Việc hiểu rõ mối liên hệ này tạo động lực nâng cao chất lượng KTCQ, KGCC ven sông Hàn trở thành điểm đến du lịch hấp dẫn đặc biệt không chỉ của Đà Nẵng mà còn ở Việt Nam, góp phần củng cố danh hiệu là một thành phố đáng sống nhất hiện nay.

3. MỘT SỐ KINH NGHIỆM TRONG TỔ CHỨC KGCC VEN SÔNG TRÊN THẾ GIỚI GIÚP TĂNG CƯỜNG TRẢI NGHIỆM DU LỊCH

Một trong những đô thị du lịch nổi tiếng nhất thế giới không thể không nhắc đến là Paris (Pháp), nơi dòng sông Seine đóng vai trò là trục cảnh quan chủ đạo, góp phần tạo nên sức hấp dẫn đặc biệt đối với du khách từ khắp nơi trên thế giới.

Sông Seine bao gồm hệ thống cảnh quan thiên nhiên ven sông và những công trình công cộng nổi tiếng hai bên bờ sông như: Nhà thờ Đức Bà, Bảo tàng Louvre, Tháp Eiffel được kết nối qua hệ thống cầu đi bộ (Pont Neuf, Pont des Arts) và bến tàu dọc sông. Dòng sông như một dòng thời gian, nối kết các di sản qua nhiều thời kỳ đã tạo ra bản sắc riêng cho KTCQ, KGCC ven sông.

Bên cạnh các công trình di sản là các KGCC linh hoạt, đa chức năng tạo ra những sân khấu hay nhiều bảo tàng ngoài trời với dịch vụ đa dạng, giúp thu hút nhiều du khách tới cùng tham gia trải nghiệm.

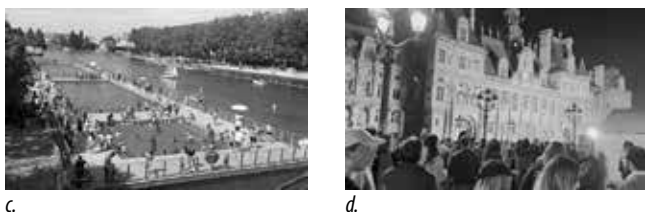
Hàng năm, KGCC ven sông còn diễn ra nhiều lễ hội văn hóa như lễ hội ánh sáng trên các cầu qua sông, hoặc lễ hội Paris Plages (tháng 7-9) biến bờ sông thành bãi biển với các lều, quán bar, cà phê, kem, các buổi hòa nhạc, triển lãm nghệ thuật, thể thao dưới nước, thi đấu thể thao và các hoạt động nghệ thuật đường phố...tạo ra bầu không khí lễ hội trải dài hai bên bờ sông làm nên một cảnh quan sống động đầy màu sắc và vui vẻ, nhộn nhịp.

a.

b.

Hình 1. Kiến trúc cảnh quan hai bờ sông Seine, Paris. (Nguồn <https://www.ratp.fr/paris-plages> và <https://tourchateau.com>)

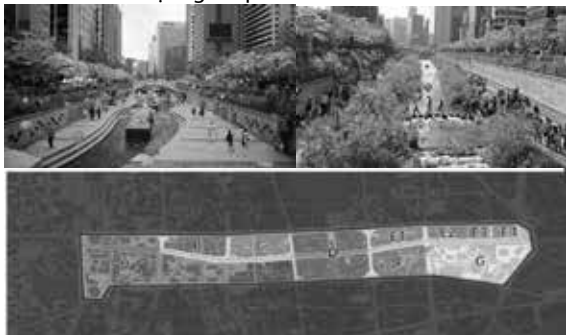
a, b là cảnh quan tự nhiên dọc sông. c, d là cảnh quan hoạt động được tạo ra giúp hình thành bản sắc văn hóa riêng dọc sông (c-là những hồ bơi tạm thời trên sông; d-là cảnh lễ hội ánh sáng trong đêm trắng).

Như vậy, KTCQ ven sông Seine là một sự tích hợp giữa thiên nhiên, DSKT và nghệ thuật, tạo nên bản sắc riêng thu hút các hoạt động phát triển du lịch một cách tự nhiên. Du lịch văn hóa - nghệ thuật dựa trên các giá trị di sản có thể là một bài học kinh nghiệm trong phát triển du lịch đối với các đô thị tại Việt Nam. Cụ thể năm 1991 khi khu vực sông Seine được UNESCO công nhận là di sản thế giới thì lượng du khách đã tăng 25% đến các di tích trong khu vực sau năm 1991 - Nguồn: UNESCO. Khoảng 30 triệu khách/năm tham quan các bảo tàng và di tích ven sông. Tổ chức các sự kiện văn hóa định kỳ như lễ hội văn hóa Paris plages - biển bờ sông thành bãi biển đã thu hút tới 4 triệu người tham gia (số liệu trước đại dịch - Nguồn: Mairie de Paris.). Triển lãm nghệ thuật dọc bờ sông "Armada" (2019): 6 triệu lượt khách - (Nguồn: France 24)

Kinh nghiệm sử dụng di sản làm điểm nhấn trong cảnh quan thiên nhiên như "chất xúc tác" đã giúp cho du lịch ven sông phát triển mạnh mẽ.

Một ví dụ khác cũng cần nhắc đến là việc cải tạo và phát triển KTCQ ven sông Hàn, Seoul thành một KGCC đậm đà bản sắc và thu hút du lịch. Đó là Dự án Cheonggyecheon, khôi phục dòng suối từng bị lấp thành đường cao tốc trở lại không gian xanh, kết nối các khu phố cổ (Insadong) với trung tâm tài chính. Dự án đã đạt giải thưởng Thiết kế Đô thị xuất sắc (2010) từ Hiệp hội Kiến trúc sư Hoa Kỳ (AIA).

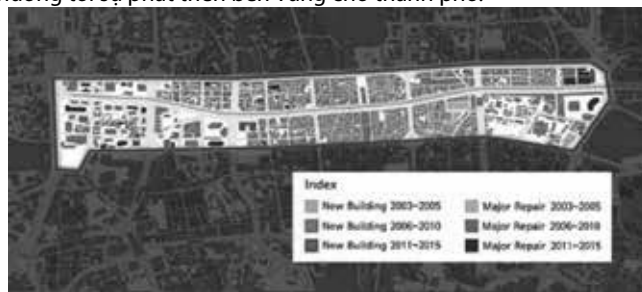
Dự án phục hồi suối Cheonggyecheon (2003-2005) là biểu tượng của kiến trúc cảnh quan bền vững, kết hợp hài hòa giữa di sản lịch sử, sinh thái đô thị và văn hóa đương đại để tạo nên bản sắc độc đáo cho Seoul. Bài học từ dự án Cheonggyecheon chứng minh rằng KTCQ có thể đem lại sức sống mới cho không gian đô thị tưởng chừng đã chết, biến nó thành không gian đậm đà bản sắc, sống động; đồng thời bảo tồn quá khứ, đáp ứng nhu cầu hiện tại và hướng đến tương lai. KTCQ dọc suối được chia thành ba phần: phần cảnh quan sinh thái phía đầu nguồn, tiếp theo là phân khúc văn hóa đương đại và cuối cùng là phân khúc di sản. Sự kết nối hài hòa xuyên suốt toàn tuyến đã tạo ra một KGCC đầy bản sắc, đa chức năng thu hút nhiều khách du lịch ghé qua.

Hình 2. Dự án suối Cheonggyecheon, hình ảnh minh họa và mặt bằng phân khu chức năng một đoạn suối

Khu A là một khu kinh doanh hiện đại; Khu B là một khu thương mại; Khu C là các khu nghệ truyền thống; Khu D tái phát triển và Khu E và G là các khu chợ truyền thống kết hợp với các tòa nhà thương mại hiện đại; Khu F sẽ được cải tạo độc lập giai đoạn sau (Nguồn <https://www.mdpi.com/2071-1050/8/11/1178>).

Việc cải tạo suối Cheonggyecheon từ một dòng suối ô nhiễm, bị san lấp để xây dựng đường cao tốc, rồi khôi phục trở lại thành một dòng suối sinh thái sạch là một dự án kéo dài nhiều năm. Quá trình này đòi hỏi các nhà quy hoạch đô thị phải có tầm nhìn dài hạn nhằm hướng tới sự phát triển bền vững cho thành phố.

Hình 3. Những thay đổi trong quy hoạch ở khu vực Cheonggyecheon từ năm 2003-2015 (Nguồn: Số liệu thống kê của Chính phủ <http://www.eais.go.kr/>).

Cheonggyecheon ngày này đã là một dải lụa giữa trung tâm Seoul kết nối thiên nhiên với văn hóa và di sản, hình thành KGCC hấp dẫn khách du lịch từ mọi nơi.

Sau khánh thành đã thu hút 90.000 khách/ngày. Riêng 2023 thu hút 12 triệu khách/năm, trong đó 65% là khách quốc tế (Nguồn: Seoul Tourism Organization). Ngoài ra giá bất động sản ven suối tăng 30-50% (Nguồn: Korea Development Institute). Điều này đã minh chứng cho hướng đi bền vững của phát triển đô thị.

Thông qua bài học kinh nghiệm của tổ chức KTCQ ven sông Seine (Paris) và Cheonggyecheon (Seoul), chúng ta có thể rút ra một số bài học như sau:

Những ví dụ nêu trên, đều chứng minh rằng KTCQ ven sông không chỉ là yếu tố thẩm mỹ mà còn là công cụ mạnh mẽ để định hình bản sắc và thúc đẩy du lịch.

Các giải pháp nhấn mạnh bản sắc KTCQ không gian ven sông của Paris và Seoul có những điểm tương đồng và khác nhau do được xây dựng từ những chất liệu tự nhiên và văn hóa khác nhau tại mỗi khu vực. Sự tương đồng nằm ở chỗ cả hai thành phố đều lấy cảnh quan sông làm trục kết nối đô thị, cả hai đều xem DSKT là những tài nguyên văn hóa độc đáo cần gìn giữ, bảo tồn. Tuy nhiên cũng có những khác biệt trong sự quan tâm nhấn mạnh bản sắc ở mỗi nơi: KTCQ ven sông Seine đặt trọng tâm vào bảo tồn di sản, trong khi đó tại Cheonggyecheon lại đặt sự quan tâm vào phục hồi hệ sinh thái. Nhìn chung, việc nhận thức bản sắc kết hợp với các trải nghiệm đa dạng sẽ tạo ra sức hấp dẫn của các điểm đến đối với du khách.

Qua những phân tích nêu trên, cho thấy các con sông không chỉ là một hệ sinh thái tự nhiên mà còn là một không gian văn hóa nhiều tiềm năng có thể được khai thác cho phát triển du lịch cũng như động lực cho phát triển đô thị bền vững.

Bảng 1. Tổng hợp một số bài học kinh nghiệm trong nâng cao bản sắc KTCQ, KGCC ven sông hấp dẫn du lịch

TT	Yếu tố bản sắc	Sông Seine	Suối Cheonggyecheon	Bài học
1	Hệ sinh thái	Can thiệp hạn chế	Cải tạo HST của suối	Lựa chọn xây kè hay bờ sông tự nhiên
2	Di sản	Bảo tồn nguyên trạng	Can thiệp hạn chế: bảo tồn-phát triển hạn chế-phát triển	Khôi phục bảo tồn di sản
3	Văn hóa	Lễ hội Paris Plages, vui chơi giải trí, thể thao	Chợ dân sinh, các lễ hội, sinh hoạt cộng đồng	Tạo thương hiệu bằng lễ hội
4	Công nghệ	Ánh sáng nghệ thuật	Công nghệ thực tế ảo AR	Sử dụng các công nghệ số trong chiếu sáng và trình diễn

Cảnh quan tự nhiên và hệ sinh thái ven sông có vai trò như bộ khung thiên nhiên cho phát triển trực cảnh quan đô thị, tạo nền tảng vững chắc phát triển hệ thống không gian mở công cộng ven sông.

Để cho các KGCC ven sông trở nên hấp dẫn hơn, cần quan tâm tới các di sản văn hóa như linh hồn tạo ra sức sống cho không gian. Đồng thời, việc áp dụng các công nghệ trình diễn kỹ thuật số hiện đại tạo chất xúc tác mạnh mẽ thu hút người dân và du khách tham gia.

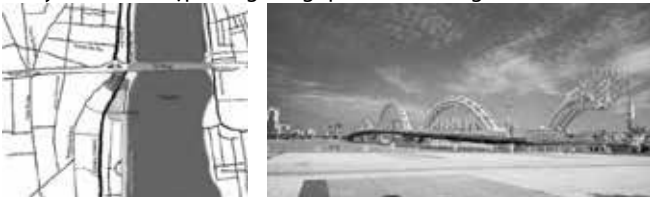
Đà Nẵng có thể học hỏi để biến sông Hàn thành "trực cảnh quan sinh thái - văn hóa" độc đáo, nơi du khách không chỉ ngắm cảnh mà còn trải nghiệm với lịch sử, ẩm thực và lễ hội địa phương, từ đó tạo đột phá về du lịch trải nghiệm.

Vì vậy, Đà Nẵng có thể học hỏi từ hai mô hình này bằng cách kết hợp bảo tồn văn hóa bản địa với phát triển công nghệ, biến sông Hàn thành "điểm đến" kết nối quá khứ - hiện tại - tương lai, đồng thời trở thành điểm đến du lịch đa trải nghiệm hàng đầu Việt Nam.

4. THỰC TRẠNG TỔ CHỨC KGCC VEN SÔNG HÀN, ĐÀ NẴNG

Từ khi cầu Sông Hàn nối bờ Tây với bờ Đông (năm 2000), liên kết sông với biển, quá trình thay đổi cảnh quan ven sông diễn ra nhanh chóng. Sau 25 năm phát triển, hệ thống hạ tầng kỹ thuật ven sông đã có những thay đổi lớn. Nhiều cầu mới, hiện đại đã liên tiếp được xây dựng, nối hai bờ tạo điều kiện phát triển mạnh mẽ bờ Đông sát biển, trong đó có cầu Rồng, cầu Trần Thị Lý... là điểm nhấn nổi tiếng tạo ra bản sắc và thương hiệu riêng cho TP Đà Nẵng. Hai bên bờ sông đã được xây kè cứng, vỉa hè lát đá kết hợp cây xanh, thảm cỏ khàng trang hiện đại, làm đường dạo cho người đi bộ. Một số công viên được quan tâm tổ chức cả ở hai bên bờ. Bên cạnh đó các sự kiện được tổ chức nhằm thu hút du khách cũng được tổ chức đều đặn như lễ hội pháo hoa DIFF, du thuyền trên sông... Có thể nói hạ tầng kỹ thuật cho không gian ven sông đã được quan tâm đồng bộ.

Tuy nhiên, việc tổ chức KTCQ và KGCC ven sông chưa đồng đều, chủ yếu mới chỉ tập trung xung quanh cầu Rồng.

Hình 4. Khu vực cầu Rồng, điểm nhấn cảnh quan ven sông Hàn

Các công trình kiến trúc ven sông chưa có sự đầu tư tương xứng với giá trị cảnh quan sông. Thiếu các điểm vui chơi giải trí, ẩm thực, ghé nghỉ, chòi che nắng cũng như nhà vệ sinh. Không gian chức năng đơn điệu, thiếu các khu vực trải nghiệm, tương tác (sân khấu nhỏ, không gian cho hoạt động văn hóa quần chúng, không gian trung bày...)

Đặc biệt, chưa khai thác được văn hóa bản địa đặc trưng cho Đà Nẵng như văn hóa Chăm Pa, văn hóa Biển... Về đêm, không gian ven

sông tương đối đơn điệu do thiếu các hoạt động, vì vậy Đà Nẵng bên cạnh việc phát triển không gian ven sông có hạ tầng và kết nối giao thông tốt, cần đẩy mạnh phát triển các sản phẩm du lịch đa dạng mang đậm dấu ấn bản sắc địa phương để tạo linh hồn, sức sống cho địa điểm.

Nhìn chung, KTCQ và KGCC ven sông đã được quan tâm tốt về mặt vật lý. Tuy nhiên các hoạt động văn hóa địa phương vốn là linh hồn và yếu tố tạo nên sức sống cho không gian vẫn còn rất thiếu.

Bên cạnh những thách thức nêu trên, không gian ven bờ sông Hàn còn bị áp lực của quá trình đô thị hóa, dẫn đến không gian ven sông đã bị thu hẹp đáng kể nhường chỗ cho các dự án thương mại. Điều đó cũng đồng nghĩa nguy cơ các KGCC cũng bị thu hẹp.

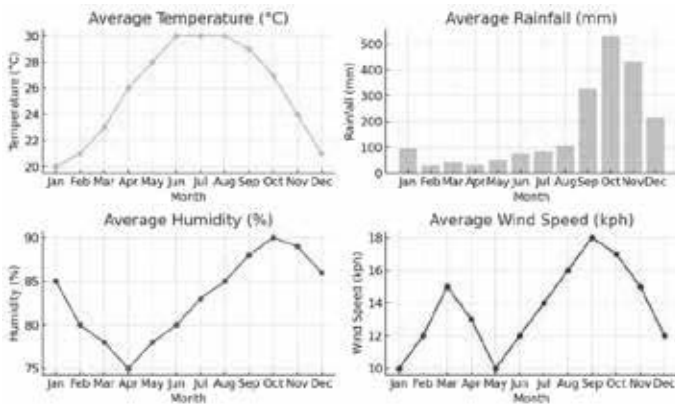
Bờ kè đã ra tới sát sông, lối đi bộ trên hè bị bê tông hóa tối đa dẫn đến các hoạt động ven sông chỉ có thể diễn ra lúc sáng sớm và chiều tối. Khoảng thời gian còn lại gần như không có hoạt động nào ven sông. Nhóm nghiên cứu đã dành thời gian khảo sát và so sánh các địa điểm KGCC và đã lập thành bảng "các hoạt động tại KGCC của Đà Nẵng, trong đó có không gian ven sông Hàn" cho thấy không chỉ thời gian sử dụng không gian rất thấp, mà các đối tượng sử dụng cũng bị hạn chế (chủ yếu là người lớn). Điều này cho thấy một vấn đề nữa là sự khó khăn trong giao thông tiếp cận tới địa điểm.

Bảng 2. Các hoạt động phổ biến ở nơi công cộng tại Đà Nẵng (nguồn, nhóm tác giả)

Hoạt động	Địa điểm	Thời gian sử dụng	Đối tượng tham gia
Bơi lội và tập thể dục trên bãi biển	Bãi biển Mỹ Khê	Sáng sớm, Chiều muộn	Người lớn, người cao tuổi
Chạy bộ và đi bộ	bờ sông Hàn Công viên 29-3	Buổi sáng và buổi tối	Người lớn
Bài tập nhóm (ví dụ: Thái Cực Quyền, thể dục nhịp điệu)	Công viên Quảng trường	Sáng sớm	Người cao tuổi Phụ nữ trung niên.
Tụ tập xã hội và giải trí	Chợ đêm, khu ẩm thực đường phố	Buổi tối	Thanh niên Khách du lịch

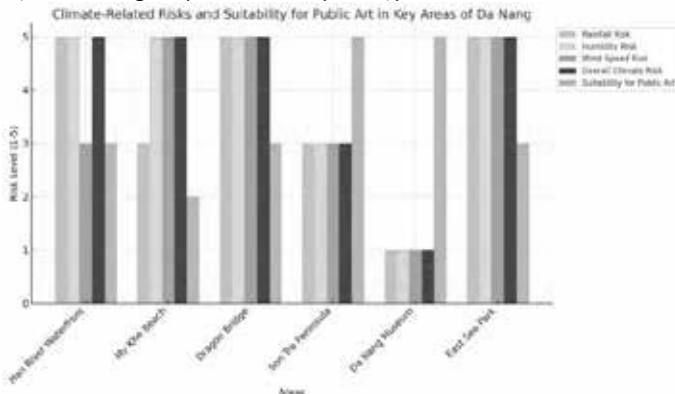
Ngoài vấn đề giao thông tiếp cận, khí hậu Đà Nẵng cũng là một trở ngại lớn do thời gian nắng nóng và mưa kéo dài... rất cần có các giải pháp hạn chế khắc phục.

Hình 5, dưới đây cho thấy khí hậu Đà Nẵng cơ bản là nóng và mưa nhiều, do đó rất cần có các giải pháp chống nắng và mưa cho KGCC.

Hình 5. Dữ liệu khí hậu Đà Nẵng năm 2023. (Nguồn: Cục Thống kê Việt Nam)

Những năm gần đây, biến đổi khí hậu cũng đang là nguy cơ tiềm ẩn đe dọa không gian hai bên bờ sông. Hình 6 hiển thị các rủi ro liên quan đến khí hậu (lượng mưa, độ ẩm, tốc độ gió và rủi ro khí hậu nói chung) và tính phù hợp cho KGCC ở các khu vực trọng điểm của Đà Nẵng. Phân tích này giúp xác định các khu vực có rủi ro cao hơn, chẳng hạn như bờ sông Hàn và cầu Rồng, và những khu vực có điều kiện thuận lợi, như Bán đảo Sơn Trà và nội đô Đà Nẵng, có rủi ro khí hậu nói chung thấp hơn và tính phù hợp cao hơn cho các KGCC.

Bảng 4. Đánh giá SWOT tổ chức KGCC ven sông Hàn nhằm phát triển du lịch

Điểm mạnh	Điểm yếu	Cơ hội	Thách thức
Vị trí trung tâm, dọc theo đô thị	Chất lượng KTCQ chưa đồng đều, tập trung chủ yếu gần cầu Rồng	Xu hướng phát triển tour du thuyền đêm, ẩm thực đường phố, chợ đêm, không gian sáng tạo	Áp lực đô thị hóa - Nguy cơ thu hẹp không gian công cộng vì phát triển các dự án thương mại
Hệ thống cầu kết nối 2 bờ, công viên, cây xanh, đường đi bộ thuận lợi	Ít điểm ăn uống, mua sắm, giải trí có chất lượng dọc bờ sông; thiếu khu vực nghỉ ngơi có mái che	Đà Nẵng ưu tiên phát triển du lịch sông Hàn trong quy hoạch đô thị	Môi trường xuống cấp - Rác thải, nước sông ô nhiễm nếu không kiểm soát chặt
Cảnh quan tự nhiên đặc sắc	Chưa khai thác bản sắc văn hóa địa phương	Chủ trương phát triển bảo tàng ngoài trời, khu triển lãm nghệ thuật, trình diễn âm nhạc định kỳ	Biến đổi khí hậu - ngập lụt, xói lở bờ sông đe dọa hạ tầng cảnh quan
Đã hình thành điểm nhấn du lịch như cầu Rồng	Thiếu khu vực tương tác (sân chơi nghệ thuật, khu trải nghiệm văn hóa địa phương)	Đà Nẵng phát triển đô thị bền vững nên ưu tiên xây dựng không gian xanh, công viên, ứng dụng năng lượng sạch	Quản lý thiếu đồng bộ phối hợp giữa các bên: du lịch, đô thị, môi trường, văn hóa nghệ thuật chưa hiệu quả
Đã xây dựng được thương hiệu lễ hội Pháo hoa DIFF	Chiếu sáng thẩm mỹ 2 bờ chưa đáp ứng yêu cầu	Xu hướng khai thác hiệu quả tiềm năng văn hóa, lịch sử và bảo tồn di sản	

Hình 6. Phân tích rủi ro về khí hậu tại một số điểm Du lịch tại Đà Nẵng. (Nguồn: Cục thống kê Việt Nam)

Các giải pháp tổ chức không gian ven sông phải được tính đến các rủi ro nêu trên mới có thể thu hút được du khách. Ngoài ra, việc kết nối sang bờ sông từ hai tuyến đường Bạch Đằng và Trần Hưng Đạo có mật độ xe cơ giới cao, không thuận tiện, mất an toàn hạn chế khả năng tiếp cận của du khách. Dọc tuyến đường còn là chỗ đỗ xe của taxi, nên thiếu khoảng cách ly cần thiết tạo ra sự an toàn và thân thiện giữa không gian đi bộ và không gian giao thông cơ giới.

Trong một nghiên cứu về tổ chức KGCC nhằm thu hút du lịch đối với Đà Nẵng, nhóm tác giả đã có các khảo sát tham khảo ý kiến của 60 chuyên gia thuộc các lĩnh vực về quy hoạch kiến trúc, văn hóa, du lịch và quản lý trong đánh giá mức quan trọng của một số tiêu chí đối với KGCC thu hút du lịch. Kết quả được tổng hợp theo bảng 4.

Bảng 3. Đánh giá của chuyên gia về mức độ quan trọng của các yếu tố hấp dẫn du lịch (nguồn, nhóm tác giả)

Các yếu tố hấp dẫn du lịch	Tỷ lệ đồng ý "rất quan trọng" theo % chuyên gia
Tính sáng tạo	85%
Tính giải trí tương tác, hoạt động trải nghiệm	75%
Vị trí, địa điểm	70%
Chất lượng KTCQ	80%
Giao thông tiếp cận	55%
Tiện nghi, trang thiết bị công cộng	45%

Bảng trên cho thấy rõ ưu tiên của chuyên gia theo mức độ đối với các yếu tố hấp dẫn du lịch. Hầu hết các chuyên gia đều nhấn mạnh một ý tưởng nghệ thuật độc đáo, giàu bản sắc địa phương kết hợp với CQKT hấp dẫn sẽ tạo ra sức hút đối với du khách và tạo ra thương hiệu của điểm đến.

Từ những phân tích nêu trên, có thể đưa ra các đánh giá về thực trạng tổ chức không gian công cộng ven sông hàn thu hút du lịch bằng phân tích SWOT để từ đó xác định các giải pháp cần thiết giúp nâng cao chất lượng KGCC ven sông Hàn trong mục tiêu phát triển du lịch của thành phố.

5. ĐỀ XUẤT MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHO VIỆC NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG KGCC VEN SÔNG HÀN TẠO LẬP BẢN SẮC THU HÚT DU LỊCH

KGCC ven sông Hàn có tiềm năng du lịch lớn nhờ vị trí trung tâm và cảnh quan hiện đại. Để phát triển bền vững, Đà Nẵng cần nâng cao chất lượng thẩm mỹ không gian và đa dạng hóa các hoạt động trải nghiệm hấp dẫn du khách.

5.1. Giải pháp đối với tổ chức không gian KTCQ tạo lập bản sắc ven sông

- Cần tăng cường không gian xanh cho hai bờ sông Hàn bằng cách nghiên cứu phân đoạn toàn tuyến thành các công viên nhỏ và quảng trường xen kẽ. Việc này nhằm tránh tình trạng như hiện nay: toàn tuyến chủ yếu là không gian đi bộ đơn điệu, thiếu cây xanh và chưa được khai thác hiệu quả.

- Vật liệu lát không gian ven sông nên lựa chọn các vật liệu có thẩm mỹ hoặc có hệ số bức xạ thấp nhằm giảm nhiệt độ bức xạ bề mặt. Có thể nghiên cứu sử dụng đan xen các vật liệu giả gỗ (như tại một số không gian ven sông của Singapore) hoặc sử dụng các bề mặt lát có hoa văn gợi lại ký ức văn hóa Chăm. Sử dụng kết hợp các loại hình trang trí bằng gốm Chăm trên nền các vật liệu hiện đại tạo ra sự tương phản nhấn mạnh bản sắc riêng của địa điểm.

- Lan can bờ sông và hệ thống đèn chiếu sáng cần được thiết kế lại một cách tổng thể, như một tác phẩm nghệ thuật mang khả năng tái hiện câu chuyện văn hóa đặc trưng của vùng đất. Thiết kế cần nhấn mạnh bản sắc riêng, góp phần tạo nên dấu ấn khác biệt cho không gian đô thị.

- Kết hợp hệ thống cây xanh, thảm cỏ, chòi hóng mát tạo ra các tiểu cảnh bằng gốm Chăm và bằng đá Ngũ hành sơn để nhấn mạnh bản sắc văn hóa lịch sử.

- Tại các chân cầu hoặc khu vực có cốt cao, có thể tạo thêm địa hình giạt cấp giúp du khách có thể tiếp cận gần hơn với mặt nước.

- Tại các khu vực quảng trường rộng, có điểm nhìn bao quát (ví dụ tại điểm cuối của các tuyến đường chính ngang ra sông) nên bố trí một số tác phẩm nghệ thuật điêu khắc có chất lượng cao nhằm tăng cường chất lượng thẩm mỹ, tạo bản sắc cho không gian.

- Cần nghiên cứu giải pháp chiếu sáng cho hệ thống cây xanh, lan can và các tuyến bờ kè dọc sông, nhằm tạo điểm nhấn cảnh quan về đêm và tăng tính an toàn cho KGCC.

5.2. Giải pháp bổ sung các hoạt động mang bản sắc văn hóa bản địa nhằm thu hút cộng đồng và du khách, tăng hiệu quả sử dụng không gian

- Gắn kết DSKT với bản sắc địa phương: bên cạnh việc phục hồi, tôn tạo các DSKT ven sông, cần tổ chức các hoạt động dựa trên các di sản đó. Ví dụ như tổ chức lễ hội ánh sáng trên nền các DSKT.

- Định kỳ tổ chức các lễ hội, trò chơi dân gian gắn với văn hóa biển và di sản di sản Chăm.

- Đầu tư các hoạt động ẩm thực, giải trí ven bờ và tạo ra sự kết nối với chợ truyền thống (chợ Hàn ven sông), giúp hình thành một không gian kinh tế đêm cho khu vực sông Hàn.

- Tạo ra các hoạt động trải nghiệm đa dạng, phong phú, trong đó du khách là những người cùng tham gia như các không gian đa năng, sân khấu nhỏ, các khu vui chơi sáng tạo...

- Áp dụng công nghệ số cho các hoạt động trình diễn như lễ hội ánh sáng, nhạc nước, sân khấu nổi trên sông...

5.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý

- Quản lý hệ thống giao thông cơ giới (tĩnh và động) có thể cách ly tốt hơn với giao thông đi bộ ven sông.

- Quản lý ngập lụt và ô nhiễm nước bằng vật liệu, địa hình và diện tích thấm nước các khu vực xung quanh.

- Phối hợp liên ngành các lĩnh vực quản lý không gian, văn hóa và du lịch.

- Sử dụng mã QR thuận lợi cho việc giám sát và lấy ý kiến đóng góp của cộng đồng để KGCC thực sự được cộng đồng tham gia sáng tạo và trải nghiệm.

6. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Thực trạng KTCQ ven sông Hàn đã có một nền tảng hạ tầng du lịch vững chắc cho phát triển du lịch, nhưng chưa khai thác hết tiềm năng do còn thiếu các hoạt động văn hóa như: dịch vụ ẩm thực, vui chơi, giải trí, thiếu các trải nghiệm đa dạng và bản sắc văn hóa địa phương.

Để biến không gian ven sông thành các KGCC có hiệu quả cao trong phát triển du lịch, tạo ra trực cảnh quan, du lịch đặc trưng, Đà Nẵng cần đầu tư đồng bộ từ cảnh quan đến dịch vụ, lấy văn hóa bản địa làm cốt lõi và sử dụng công nghệ số làm chất xúc tác giúp nâng cao hiệu quả thu hút du lịch của KGCC ven sông Hàn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

I. Sách:

- [1]. Simonds, J. O., & Starke, B. W. (2006). *Landscape Architecture: A Manual of Environmental Planning and Design*. McGraw-Hill Education.
- [2]. Waldheim, C. (2006). *The Landscape Urbanism Reader*. Princeton Architectural Press.
- [3]. Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Conservation Foundation.
- [4]. Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to Study Public Life*. Island Press.
- [5]. Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. MIT Press.
- [6]. Bentley, I., & Watson, G. B. (2007). *Identity by Design*. Routledge.
- [7]. Chương Nguyễn Văn: *Khai thác yếu tố nơi chốn nhằm tạo lập bản sắc đô thị lấy Đà Nẵng làm địa bàn nghiên cứu* luận án 2012.
- [8]. Inksong, C. & Minnaert, L. (2018). *Tourism Management: An Introduction*. SAGE Publications.

II. Bài báo/Tạp chí:

- [9]. UN-Habitat. (2016). *The Role of Landscape Architecture in Sustainable Urban Development*.
- [10]. Tạp chí Landscape and Urban Planning (Elsevier).
- [11]. Project for Public Spaces. (2000). *The Importance of Public Spaces in Cities*.
- [12]. Đại học Kiến trúc Đà Nẵng. (2018). "Định hình bản sắc đô thị Đà Nẵng."
- [13]. UNWTO. (2018). *Global Report on Cultural Resources and Tourism*.
- [14]. Tạp chí Du lịch Việt Nam. (2020). *Du lịch trải nghiệm tại Việt Nam: Cơ hội và thách thức*.

III. Trục tuyến/Website

- [15]. Cổng thông tin Du lịch Đà Nẵng: [<https://danangfantasticity.com>]
- [16]. Hiệp hội Kiến trúc Cảnh quan Quốc tế (IFLA): <https://www.iflworld.com>.
- [17]. Hội Kiến trúc sư Việt Nam (VAA): <https://www.vietnamarchitect.org>
- [18]. Paris Plages RATP (<https://www.ratp.fr/paris-plages>).
- [19]. Seoul Tourism Organization, (<https://english.seoul.go.kr/seoul-tourist-guide>).
- [20]. Cục thống kê Việt Nam (<https://www.gso.gov.vn/so-lieu-thong-ke/>).